

אלול התשע"ג

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל
ליחסי ישראל והעמים בפרשת ובהפטרת כי תבוא
לפרשת כי תבוא (על פי שיעורים של הרב רוני קלופשטוק וד"ר יהושע מנחם רוזנברג)

תסור מכל הדברים אשר אנכי מצוה אתכם היום, ימין ושמאל, ללכת אחרי אלהים אחרים, לעבדם... (טו) והיה אם לא תשמע בקול ה' אלהיך לשמר לעשות את כל מצותיו וחקותיו אשר אנכי מצוה היום, ובאו עליך כל הקללות האלה והשיגוך. (טז) ארוור אתה בעיר, וארוור אתה בשדה. (יז) ארוור טנאך ומשארתך. (יח) ארוור פרי בטןך ופרי אדמתך, שגר אלפיך ועשתרות צאנך. (יט) ארוור אתה בבאך, וארוור אתה בצאתך.... (כ) תתנך והנה נגף לפני איביך, בדרך אחד תצא אליו ובשבעה דרכים תנוס לפניו, והיית לזעוה לכל ממלכות הארץ...

(ל) אשה תארש ואיש אחר ישכבנה, בית תבנה ולא תשב בו, פרס תטע ולא תחללנו. (לא) שורך טבוה לעיניך ולא תאכל ממנו, חמרך גזול מלפניך ולא ישוב לך, צאנך נתנות לאיביך ואין לך מושיע. (לב) בניך ובנותיך נתנים לעם אחר ועיניך ראות וכלות אליהם כל היום, ואין לאל ידך. (לג) פרי אדמתך וכל יגיעך יאכל עם אשר לא ידעת, והיית רק עשוק ורצוף כל הימים.... (לו) יולך יהנה אתך ואת מלפך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך, ועבדת שם אלהים אחרים עץ ואבן. (לז) והיית לשמה, למשל ולשנינה, בכל העמים אשר ינהגך יהנה שמה... (מט) ישא ה' עליך גוי מרחוק מקצה הארץ פאשר ידאה הנשר, גוי אשר לא תשמע לשנו. (נ) גוי עז פנים אשר לא ישא פנים לזקן ונער לא יחן. (נא) ואכל פרי בהמתך ופרי אדמתך עד השמדך אשר לא ישאיר לך דגן תירוש ויצהר שגר אלפיך ועשתרת צאנך, עד האבידו אתך. (נב) והצר לך בכל שעריך עד רדת חמתך הגבוהות והבצרות אשר אתה בטח בהן בכל ארצך, והצר לך בכל שעריך בכל ארצך אשר נתן ה' אלהיך לך. (נג) ואכלת פרי בטןך בשר בניך ובנותיך אשר נתן לך ה' אלהיך, במצור ובמצוק אשר יציק לך איבך.

פרשת כי תבוא לעולם תהיה הפרשה האחת לפני האחרונה בשנה, כיוון שבה כלולה פרשת הברכות והקללות, והקללות הם תוכחה רבה וארוכה, ואין רוצים לסיים את השנה בדבר רע. להפטרה קוראים את ההפטרה השישית מ"שבעה דנחמתא" המעלה את הנושא של יחסי ישראל ואומות העולם, נושא העולה גם מהפרשה בחלק הברכות והקללות. בשיעורים הקודמים הזכרנו כי חז"ל בחרו את ההפטרה או עפ"י הקשר בין ההפטרה לפרשה או עפ"י הקשר בין ההפטרה לזמן בו היא נקראת. הפטרת כי תבוא קשורה הן לנושא הפרשה והן לזמן.

הקשר שבין הפרשה להפטרה

ההתייחסות לנושא ישראל והעמים בפרשה

1 דברים כ"ח :

(א) והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלהיך לשמר לעשות את כל מצותיו אשר אנכי מצוה היום, ונתנך ה' אלהיך עליון על כל גויי הארץ. (ב) ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך כי תשמע בקול ה' אלהיך.... (ז) יתן ה' את איביך הקמים עליך נגפים לפניך, בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך (ח) יצו ה' אתך את הברכה באסמין ובכל משלח ידך, וברכך, בארץ אשר ה' אלהיך נתן לך. (ט) יקימך ה' לו לעם קדוש פאשר נשבע לך, כי תשמר את מצות ה' אלהיך והלכת בדרכיו. (י) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, ויראו ממך. (יא) והותרך ה' לטובה בפרי בטןך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך, על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיך לתת לך. (יב) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו ולברך את כל מעשה ידך, והלוית גוים רבים ואתה לא תלוה. (יג) ונתנך ה' לראש ולא לזנב והיית רק למעלה ולא תהיה למטה, כי תשמע אל מצות ה' אלהיך אשר אנכי מצוה היום, לשמר ולעשות. (יד) ולא

כנגד אלה בא ישעיה ומנחם: "וינקת חלב גויים, ושוך מלכים תינקי... לא ישמע עוד חמס בארצך, שוד ושוך בגבולך, וקראת ישועה חומותיך ושעריך תהילה". בסיום התוכחה נאמר: "והפיצך ה' בכל העמים, מקצה הארץ ועד קצה הארץ, ועבדת שם אלוהים אחרים, אשר לא ידעת אתה ואבותיך עץ ואבן. ובגויים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לכף רגלך..." בניגוד לזאת מנבא ישעיה בהפטרה: "שאי סביב עיניך וראי, כלם נקבצו באו לך, בניך מרחוק יבאו, ובנותיך על צד תאמנה". "והלכו אליך שחוח בני מעניך, והשתחוו על כפות רגליך, כל מנאציקך..."

בתוכחה אנו מוזהרים: "יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך, אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך ועבדת שם אלוהים אחרים עץ ואבן. והיית לשמה למשל ולשנינה בכל העמים אשר ינהגך ה' שמה". וישעיה מבטיח: "ובנו בני נכר חומותיך, ומלכיהם ישרתונך, כי בקצפי הכייתך, וברצוני רחמתיך". "וקראו לך עיר ה', ציון, קדוש ישראל."

בפרשה נקרא: "ונשארתי במתי מעט, תחת אשר הייתם ככוכבי השמים לרב, כי לא שמעת, בקול ה' אלוהיך" לעומת זאת אומר ישעיה: "הקטן יהיה לאלף, והצעיר לגוי עצום, אני ה' בעיתה אחישנה".

פרשת השבוע מדברת על עם קדוש שכל עמי הארץ יראו כי שם ה' נקרא עליו: "וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה כאשר דבר לך, ולשמור כל מצוותיו. ולתיתך עליון על כל הגויים אשר עשה, לתהלה ולשם ולתפארת, ולהיותך עם קדוש לה' אלוהיך כאשר דבר". דברי הנביא בהפטרה הם ברוח דומה: "והלכו גויים לאורך ומלכים לנגה זרחך". להביא בניך מרחוק, כספם וזהבם אתם, לשם ה' אלוהיך ולקדוש ישראל כי פארך". וקראו לך עיר ה', ציון קדוש ישראל". ועמך כלם צדיקים, לעולם ירשו ארץ, נצר מטעי, מעשה ידי להתפאר".

הקשר שבין ההפטרה לזמן

קשר זה שבין עם ישראל והאומות, עומד גם בימים הנוראים. אנו מתפללים "ה' אלוקי ישראל מלך" אבל גם "מלכותו בכל משלה". אנו מבקשים "מלוך על העולם כולו בכבודך והינשא על כל הארץ ביקרך... וידע כל פעול כי אתה פעלתו...". העולם כולו נידון ואנו בתוכו כפי שאנו אומרים

3. בתפילת ראש השנה:

ועל המדינות בו נאמר. איזו לחרב. ואיזו לשלום. איזו לרעב. ואיזו לשבע. ובריות בו יפקדו. להזכירם לחיים ולמנות. מי לא נפקד כהיום הזה....
אשרי איש שלא ישכחך, וכן אדם יתאמץ בך. כי דורשך לעולם לא יפלו. ולא יפלו לנצח כל החוסים בך....

2. בדומה דנים בהפטרה ישעיה ס':

(א) קומי אורי, פי בא אורך; וכבוד יהוה, עליך זרח. (ב) פי-הנה החשך יכסה-ארץ, וערפל לאמים; ועליך זרח יהוה, וכבודו עליך זראה. (ג) והלכו גוים, לאורך; ומלכים, לנגה זרחך. (ד) שאי-סביב עיניך, וראי-כלם, נקבצו באו-לך; בניך מרחוק יבאו, ובנותיך על-צד תאמנה. (ה) אז תראי ונהרת, ופחד ורחב לבבך: פי-הפך עליך המון ים, חיל גוים יבאו לך. (ו) שפעת גמלים תכסך, בכרי מדון ועיפה--כלם, משבא יבאו; זרב ולבונה ישאו, ותהלת יהוה יבשרו. (ז) כל-צאן קדר יקבצו לך, אילי נביות ישרתונך; יעלו על-רצון מזבחי, ובית תפארתו יפאר. (ח) מי-אלה, קעב תעופינה; וכיונים, אל-ארבתיהם. (ט) פי-לי איים יקוו, ואניות תרשיש בראשנה, להביא בניך מרחוק, כספם וזהבם אתם--לשם יהוה אלהיך, ולקדוש ישראל פי פארך. (י) ובנו בני-נכר חמתך, ומלכיהם ישרתונך: פי בקצפי הכייתך, וברצוני רחמתך. (יא) ופתחו שעריך תמיד יומם ולילה, לא יסגרו: להביא אליך חיל גוים, ומלכיהם נהוגים. (יב) פי-הגוי והממלכה אשר לא-יעבדוך, יאבדו; והגוים, חרב יחרבו. (יג) פבד הלבנון אליך יבוא, ברזש תדהר ותאשור יחדו--לפאר מקום מקדשי, ומקום רגלי אכבד. (יד) והלכו אליך שחוח בני מעניך, והשתחוו על-כפות רגליך כל-מנאציקך; וקראו לך עיר יהוה, ציון קדוש ישראל. (טו) תחת היותך עזובה ושנואה, ואין עובר; ושמתיך לגאון עולם, משוש דור ודור. (טז) וינקת חלב גוים, ושד מלכים תינקי; וידעת, פי אני יהוה מושיעך, וגאלך, אביר יעקב.... (כא) ועמך כלם צדיקים, לעולם ירשו ארץ; נצר מטעי מעשה ידי, להתפאר. כב הקטן יהיה לאלף, והצעיר לגוי עצום; אני יהוה, בעתה אחישנה.

תפקיד עם ישראל, מימי אברהם ועד היום הוא להפיץ את דעת ה' בעולם. קשר זה מתחיל כבר אצל אברהם אבינו שנקרא "אב המון גויים". אברהם החל במלאכה וזה גם היעוד של עם ישראל לאורך הדורות עד אחרית הימים.

על פי מאמרו של ד"ר יהושע מנחם רוזנברג נבחן את הקשר שבין הפרשה להפטרה. בפרשת השבוע קוראים את התוכחה, את אלות הברית, את המכות והייסורים שיבואו אם חלילה לא נשמור לעשות את מצוות התורה. התוכחה פונה אל כל יחיד ויחיד בלשון נוכח. תחילת הקללות בתוך הארץ:

"ישא ה' עליך גוי מרחוק מקצה הארץ... ואכל פרי בהמתך ופרי אדמתך עד השמידך, אשר לא ישאיר לך דגן תירוש ויצהר, שגר אלפיך ועשתרות צאנך, עד האבידו אותך. והצר לך בכל שעריך עד רדת חומותיך הגבוהות והבצורות וגו'".

7. בספרי דרשו:

"וענית ואמרת - לשון הרמת קול" (רש"י שם לפסוק ה).

ועוד דרשו:

"וענית ואמרת - מכאן אמרו - בראשונה כל מי שהוא יודע לקרות קורא וכל מי שאינו יודע לקרות מקרין אותו. נמנעו מלהביא, התקינו להיות מקרין את מי שיודע ואת מי שאינו יודע. סמכו על המקרא "וענית" - אין ענייה אלא מפי אחרים".

ממצווה זו עולות כמה שאלות:

קריאת פרשת הביכורים כל כך הכרחית, עד שמחייבים את זה שאינו יודע או מסוגל לקרוא בעצמו, לחזור מילה במילה אחרי הכהן, עד שנמצא קורא את כל הפרשה בשלמותה מפיו ממש. מדוע אי אפשר היה להסתפק בקריאה כללית של הכהן לפני כל מביאי הביכורים? סדר הדברים שבמקרא ביכורים, איננו מובן, מיהו "ארמי אבד אבי"? , מדוע אין מציינים מה היה בסוף המאבק עם ה"ארמי", אלא מיד מדלגים לגלות מצרים? תמיהה נוספת עולה גם בפסוק האחרון: "ויביאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת", מה הכפילות: "המקום הזה..הארץ הזאת". אם א"י היא ה"מקום הזה" מהי הארץ הזאת?

8. דרשו בספרי:

"המקום הזה - זה בית המקדש... הארץ הזאת - הרי ארץ-ישראל אמור... בשכר ביאתנו אל המקום הזה ניתן לנו את הארץ הזאת".

ניתן להבין שמזכירים את א"י משום שמפרות שבעת המינים שבהן נשתבחה הארץ, מביאים את הביכורים, ועל כן יש להודות ל"שנתן את הארץ. אך מה שייכות בית המקדש לעניין? אמנם הכהן ומביאי הביכורים עומדים שניהם בעזרת המקדש, אך מהי מהות הקשר שבין פירות הביכורים לבית המקדש? ננסה לענות בקצרה על שאלות אלו, על פי מאמרו של הרב רוני קלופשטוק.

9. את המילים "ארמי אבד אבי". מפרש רש"י על פי

הספרי:

"מזכיר חסדי המקום, ארמי אבד אבי - לבן ביקש לעקור את הכל כשרדף אחר יעקב, ובשביל שחשב לעשות, חישוב לו המקום כאילו עשה".

על פי הסיפור, משמעות הפסוק היא שלבן הארמי ביקש לאבד את יעקב אבינו.

10. האבן עזרא שואל על כך:

כן היה צריך לומר - "ארמי מאבד אבי", ולכן פירש הא"ע - יעקב אבינו הוא ה"ארמי", על שם שהיה בארם, והיה אובד כמעט בעונו.

ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר, הלך וקראת באזני ירושלים לאמר זה אמר יי זכרתי לך חסד ועורך אהבת כלולתיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה: ונאמר, וזכרתי אני את בריתי אותך בימי נעוריך, והקימותי לך ברית עולם:

תקנת עזרא קבעה כי פרשת כי תבוא תקרא תמיד לפני ראש השנה.

4. אומרת הגמרא במגילה (לא).

"תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר: עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבתשנה תורה קודם ר"ה, מאי טעמא? אמר אבבי ואיתימא ריש לקיש: כדי שתכלה השנה וקללותיה".

לכאורה דברי רבי שמעון בן אלעזר תמוהים: הרי פרשת כי תבוא אינה נקראת ממש סמוך לר"ה, אלא כשבועיים קודם לר"ה? הרי הפרשה פותחת במצוות הביכורים, ולא בקללות התוכחה?

כדי לענות על שאלות אלו נעמיק בנושא

5. מצוות הבאת הביכורים שבפתיחת פרשתנו:

"ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ד' א-לקיך נתן לך ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ד' א-לקיך לשכן שמו שם".

מפרש רש"י במקום:

"אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה, כורך עליה לסימן ואומר הרי זו ביכורים".

מיד לאחר פעולה זו יש חיוב להביא את הביכורים למקדש ד' בירושלים, ולהניפם ע"י הכהן. כאן מוסיפה התורה מצווה נוספת, מקרא ביכורים. המביא את ביכוריו מתחייב בהקראת פסוקים בשעת הנפתה הביכורים והנחתן לפני המזבח. וכך אומר מביאי הביכורים

6. "וענית ואמרת לפני ד' א-לקיך, ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט והי שם לגוי גדול עצום ורב. וירעו אתנו המצרים ויעונו ויתנו עלינו עבדה קשה. ונצעק אל ד' א-לקי אבותינו וישמע ד' את קלנו ואת עמלנו ואת לחצנו. ויוציאנו ד' ממצרים ביד חזקה ובזרע נטויה ובמרא גדל ובאתות ובמפתים. ויביאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש"

לאמירה זו יש חלק מהותי במצוות הבאת הביכורים, שהרי אין חובה במצוות עשה אחרות לקרוא בשעת עשייתן את הפרשיה המצווה על המצווה. אפילו מצות וידוי מעשרות הנזכרת בפרשתנו, איננה "מלווה" עשייה אחרת, אלא היא עצמה המצווה - להתודות, ואילו בביכורים יש חובת קריאה הצמודה למעשה הבאת הביכורים למקדש.

מכוון כל כולו לתכלית הבאתן של ישראל לארצם, ולבנין המקדש על ידם. והוא מה שאנו מוצאים

12. בגמרא פסחים (קטז, ב) על ההגדה של פסח "מתחיל בגנות ומסיים בשבח". מתחיל בגנות של ישראל שהיו משוקעים בגלות, ומסיים בשבחם שעלו ובאו לא"י ובנו מקדש לד'.

זהו שבח של כנסת ישראל, שבנינה הרוחני הנצחי בא"י נבנה הוא דווקא מתוך חושך של גלות ששרה בו יעקב בארם, ושבניו ובני בניו שקועים היו בו במצרים. והנה בהבאת הביכורים "ראשית" פירותיו ותבואתו של האדם, חובה עליו להזגיש את הכרת הטוב שיש לו כלפי בורא עולם.

13. וכך כתב בעל ספר החינוך :

"משרשי המצווה, לפי שהאדם מעורר מחשבותיו ומצייר בלבבו האמת בכח דברי פיו. על כן בהיטיב אליו ד' ברוך הוא ובברכו אותו ואת אדמתו לעשות פירות זוכה להביאם לבית א-לוקינו, ראוי לנו לעורר לבנו בדברי פינו ולחשוב כי הכל הגיע אליו מאת אדון העולם ויספר חסדיו יתברך עלינו ועל כל עם ישראל דרך כלל. ועל כן מתחיל בעניין יעקב אבינו שחלצו הא-ל מיד לבן הארמי, ועניין עבודת המצריים בנו והיצילנו הוא ברוך הוא מידם. ואחר השבח מבקש מלפניו להתמיד הברכה עליו".

מהמתבאר בדברינו עולה כי הכרת הטוב לבורא, איננה רק על הצלחתו בשדותיו וכרמיו, אלא הינה הכרת הטוב על חסד של דורות. על החסד של הקב"ה עם כל ישראל, בדורות שהיו מירידת יעקב לגלות ארם, וחסדו שלא ימוש מאתנו גם לעתיד לבוא.

משבח הקורא מקרא זה, את הבורא, על הנס הגדול של כבשה אחת בין שבעים זאבים, וכדברי יעקב אבינו - "ולא נתנו ד' להרע עמדי". כל תכניות לבן הארמי, ואף אלו של פרעה במצרים ("הבה נתחכמה לוי") להאביד את ישראל, עלו בתוהו. יעקב בבורחו מפני לבן הרודף אחריו להשיגו, זוכה להשגחה מיוחדת, שהרי כך מעיד לבן על חלומו - "יש לאל ידי לעשות עמכם רע, וא-להי אביכם אמר אלי לאמר השמר לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע". וכן זרע יעקב בגלות מצרים זכה לגאולה פלאית, שמתוכה קם ועלה לארץ ישראל. על כן יזכיר הקורא לא רק את א"י בשעת הבאת פירות ביכוריה, אלא גם את "המקום הזה" - בית המקדש.

14. כך הדגיש הרמב"ן את חשיבות המקדש לענין הבאת ביכורים (פס' ב)

"ובספרי - והלכת אל המקום... לשכן שמו שם, זה שילה ובית עולמים, ושם יאמרו (כלומר, וכנראה רצו לומר) כי הבמות אסורות בשני זמנים אלו (אף לביכורים), אבל גם בנב ובגבעון (במשכן) יקריבו

11. המהר"ל בפירושו על התורה "גור אריה" וכן בספר "גבורות ד'" פרק נ"ד, דוחה את טענות א"ע, ומתרץ את דברי חז"ל:

"ובספרי (פ' תבא) ארמי אובד אבי מלמד שלא ירד יעקב לארם אלא לאבדם ומעלה עליו כאלו אבדו, פירוש כי "ארמי אובד אבי" יש לפרש אותו ארמי היה אובד אבי... ולפיכך מעלה הכתוב על ארם כאלו אבדו רק שהקדוש ברוך לא נתן ליעקב לאבדו חס ושלום: והנה הראב"ע כאשר הגיע לפירוש זאת המלה מפני שבדעתו היה רחוק שיהיה נקרא לבן הארמי אובד אבי, כי אין טעם לומר ארמי אובד אבי וירד מצרימה ואין הדברים נקשרים ביחד, ועוד כי אובד פועל עומד, ובשביל זה היה נוטה מדברי האמת הוא פירוש רז"ל וחתר לו דרך אחרת.

(מכאן המהר"ל מתרץ את דברי הספרי מקושיית הא"ע) כי במקומות הרבה נקרא הדבר על מה שהוא גרום ומסבב, ולא כתב לך מאבד אבי כי לא אבדו חס ושלום, רק נקרא אובד שלשון זה אף על גב שלא פעל כלל נקרא אובד. כמו שיקרא האבן מכשול אף על גב שלא נכשל בו אדם רק מוכן הוא למכשול, כך מוכן לבן לאבוד של יעקב אם לא שעזרו הקדוש ברוך הוא. ועוד כי אם כתיב מאבד אבי היה משמע פעם אחד, כי הפעל הוא לפי שעה ואלו שם דבר לא יסור ממנו, ולכך מפני כי תמיד רצה לאבד אותו לא בשעה אחת נקרא אובד, שם דבר שלא יוסר".

דהיינו, רצונו של לבן הארמי לאבד את יעקב, היה תמידי, מתמשך ולא רק חד פעמי. כל תכניותיו ומעלליו של לבן במשך עשרים שנה שהיה יעקב אצלו, חתרו להשגת אובדנו של יעקב, רוחנית ואף גשמית.

ועוד הקשה האבן עזרא: מדוע כתוב "ארמי אבד אבי וירד מצרימה", וכי איזה שייכות יש ללבן בירידת יעקב ובניו למצרים? ועל כך מתרץ המהר"ל :

"ומה שהקשה שהיה לו להזכיר תחלה שהצילו הקדוש ברוך הוא מלבן, ואחר כך - "וירד מצרימה", אין זה קשיא, שצריך להתחיל בגנות ולסיים בשבח, ולפיכך לא רצה להזכיר השבח עד ויוציאנו ה' ממצרים וגו', ואין להזכיר שבח ואחר כך יחזור להזכיר גנות אלא מתחיל בגנות ומסיים בשבח וכך יהיה נשאר אצל השבח, וממילא כאשר אמר וירד מצרימה מלמד שהצילו מלבן".

מוסיף הרב רוני קלופשטוק, כי סמיכות גלות ארם אצל לבן לגלות מצרים, מצביעה שגם לבן וגם המצרים עינו וגזלו את ישראל מתוך מטרה לשקען ולאבדן רוחנית בתוך הגויים. והשי"ת ברחמיו המרובים הצילנו מזה וגם מזה. ויתר על כן, העלנו לארץ הקדושה ולבית המקדש. לומר לקורא הפרשה, כי סדר הגלויות והיציאה מהן,

דודי" הוא מבטא את סבל העם, תקוותיו, וגעגועיו העזים לגאולה. פיוט זה זכה להתפשטות גדולה כמו ששום פיוט אחר לא זכה והוא מושר ע"י כל קהילות ישראל בכל ערב שבת. בפיוט "לכה דודי" אנו שרים "לקראת כלה" שהרי לכלה יש חתן שהוא הקב"ה.

למה נמשלה הכלה? בחלק הראשון - לשבת. ברם בחלק השני, החתן הוא הקב"ה, והכלה-עם ישראל.

חיבורו של עם ישראל לקב"ה היה יותר שלם כשביהמ"ק או המשכן היו קיימים. היום עדיין יש חיבור אבל החיבור נפחת מאז שנחרב ביהמ"ק ומשגלינו מארצנו ונתרחקנו אדמתינו.

אם נביט בהפטרות של "שבעא דנחמתא" נמצא בהם פסוקים המוכרים לנו ב"לכה דודי":

בהפטרות עקב:

- (ישעיה מ"ט, י"ט) "ורחקו מבלעיך"

בהפטרות שופטים:

- (ישעיה נ"א, י"ז) "התעוררי התעוררי"
- (ישעיה נ"ב, א') "עורי עורי לבשי בגדי תפארתך"
- (ישעיה נ"ב, ב') "התנערי מעפר קומי"

הפטרות כי תצא:

ישעיה(נ"ד, ג') "ימין ושמאל תפרוצי"

ישעיה(נ"ד, ד') "לא תבושי ואל תכלמי"

הפטרות כי תבוא

ישעיה(ס', א') "קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך"

הפטרות ניצבים:

(ישעיה ס"ב, ה') "ומשוש חתן וכלה ישיש עליך אלוקיד".

אומר אליהו פוגל כי רבי שלמה אלקבץ חיבר את "לכה דודי" בכוונה מפסוקים של הפטרות "שבעא דנחמתא".

מתוך הנחמות על חורבן ביהמ"ק יבנה בית המקדש מחדש וחיבורו של עם ישראל לקב"ה יושלם מחדש-לתמיד, ושמחתם של עם ישראל והקב"ה תחזור, ונוכל לשמוח שמחה אמיתית כמו ששמחים עם חתן וכלה בחופתם. וכמו שכתוב ביהי רצון שקודם אמירת תהילים "ולזמר עריצים, ולהכרית כל החוחים והקוצים הסובבים את השושנה העליונה ולחבר אשת נעורים עם דודה באהבה ואחוה ורעות ומשם ימשך לנו שפע לנפש רוח ונשמה לטהרנו מעוונותינו ולסלוח חטאתינו ולכפר פשעינו.

שתי מילים חותמות את ההפטרה: "בעתה אחישנה". מילים אלו הפכו למושגים בגאולת ישראל. על פי הפשט מביטיח הנביא שעם ישראל ירבה "הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום", כשיגיע מועד קיום הבטחה זו יקימנה הקב"ה מיד ללא עיכובים. במסכת סנהדרין אמרו בעיתה, בזמנה הקבוע, אחישנה – קודם זמנה, ולכן זכו – אחישנה...

ביכורים, אבל בבמת יחיד אינן קרבין, ד"מזבח" כתיב. ואולי ממה שכתוב "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ד' א-לקיד", לא קרבו באהל ובמשכן אלא בשילה שהיה שם בית אבנים, ובבית עולמים (במקדש בירושלים)".

ללמד שתכלית בואם של ישראל לא"י היא לתת מקום לשכינה לשכון בעולם התחתון. לאפשר לקדושה להתגלות בתוך עולם הגשם. סגולת ישראל מאפשרת לארץ להוציא את סגולתה הפנימית מן הכוח אל הפועל, במקדש שבירושלים. כוח קדושתה גלום הוא גם בפירות ביכוריה, ב"ראשית" התבואה של ארץ שהיא "ראשית" הבריאה, וניתנה לישראל הקרויים "ראשית".

הבאת הביכורים היא בעצם ההפך משיעבוד מלכויות. בעצם הבאת הביכורים מעידים אנו ארץ ושמים, מקבלים עלינו עול מלכות שמים, ומפרסמים כבודו בעולם. באם עושים אנו זאת, מובטח כי יתקיים "ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם בטח בארצכם. ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד, והפריתי אתכם והרביתי אתכם. ואכלתם ישן נושן וישן מפני חדש תוציאוי" (ויקרא כ"ג, י"ז). בעוד שאם חלילה לא, כי אז תתקיים הקללה הכתובה בספר הזה.

מכוח הבאת ראשית זו אל המקדש שהוא מקום ראשיתו של עולם, שהרי משם הושתת העולם, מתפשטת הקדושה אצל כל העם, המכיר טובה לבוראו, על שהנחילם את כל הטובה הזאת. ממצווה זו ילמד האדם לכל ימות השנה, שאין די בהודאה לה' רק על הטובה וההצלחה האישית, אלא מחויב הוא להודות על החסד הרב שעשה ד' לעם ישראל כולו מדורי דורות. על ידי כך תתחזק בלבו של המביא והקורא את המקרא תחושת האחדות והערבות ההדדית כלפי כל אחד מישראל.

נראה כי פרשות הביכורים, וידוי המעשרות, הברכות, וקללות התוכחה קשורות זו בזו, לפיכך קריאתן המשותפת בפרשת כי תבוא לקראת סופו של חודש אלול, רומזות לאדם מישראל שיום הדין ממשמש ובא. קריאת פרשת הביכורים, וידוי המעשרות והברכות, רומזת לכל אדם מישראל כי יש לו הזדמנות לתקן, ולהודות בשמחה לה' יתברך על רוב חסדיו, אף בשבועיים שנותרו לפני יום הדין של ר"ה.

נספח: שבעא דנחמתא ולכה דודי לקראת כלה

רבי שלמה הלוי אלקבץ זצ"ל מחבר הפיוט "לכה דודי" עלה לארץ ישראל לשנת רל"ה (1535) והשתקע בצפת בה עסק בשקידה בלימוד הקבלה ונחשב לאחד מגדולי מקובלי צפת. לדעתו ארץ ישראל ורק היא מסוגלת לגילוי סודות הקבלה. היושב בה "יושב באוויר טהור, יום ולילה יסובבוהו דברים קדושים". רבי שלמה אלקבץ חש בשפלות הגלות וציפה לגאולת ישראל. בפיוטו "לכה

יהי רצון שנזכה כולנו להשתתף בבנין ביהמ"ק במהרה
בימינו וששמו של הקב"ה יושמע בכל רחבי העולם, וכל
משאלותיו של עם ישראל יתגשמו לטובה. אמן סלה!